

Windpark Hagenwind te Aalten

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

07 juni 2004 / rapportnummer 1340-141

commissie voor de milieueffectrapportage

College van burgemeester en wethouders
van de gemeente Aalten
Postbus 119
7210 AC AALTEN

uw kenmerk
U4/765

uw brief
29 maart 2004

ons kenmerk
1340-142/Od/gl

onderwerp
Toetsingsadvies over het MER
Windpark Hagenwind te Aalten

doorkiesnummer
(030) 234 76 22

Utrecht,
7 juni 2004

Geacht college,

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een toetsingsadvies uit te brengen over een milieueffectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over Windpark Hagenwind te Aalten. Overeenkomstig artikel 7.26 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de besluitvorming. Zij zal graag vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen. Dit houdt in dat de Commissie graag het (ontwerp)besluit en de evaluatiedocumenten krijgt toegestuurd.

Hoogachtend,

mr. F.W.R. Evers
Voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Windpark Hagenwind te Aalten

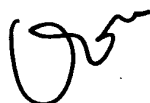
Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Windpark Hagenwind te Aalten

Advies op grond van artikel 7.26 van de Wet milieubeheer over het milieueffectrapport over Windpark Hagenwind te Aalten,

uitgebracht aan college van burgemeester en wethouders van de gemeente Aalten door de Commissie voor de milieueffectrapportage; namens deze

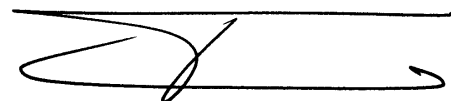
de werkgroep m.e.r.
Windpark Hagenwind te Aalten,

de secretaris

drs. M. Odijk

de voorzitter

mr. F.W.R. Evers

Utrecht, 7 juni 2004

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	1
2. OORDEEL OVER HET MER	2
2.1 Algemeen	2
2.2 Toelichting op het oordeel.....	2
2.2.1 Vergelijking van alternatieven en varianten.....	2
2.2.2 Vleermuizen.....	4
2.3 Overige opmerkingen.....	5
2.3.1 Vogels.....	5

BIJLAGEN

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 29 maart 2004 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
2. Kennisgeving in De Gelderlander d.d. 31 maart 2004
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen
5. Vergelijking van alternatieven per opgewekte energie (opgesteld door E-Connection)

1. INLEIDING

De V.o.F. Hagenwind, een samenwerkingsverband van elf deelnemers, wil een windpark aanleggen en exploiteren in Aalten. De V.o.F. wil hier een vermogen van circa 20 MW plaatsen en daarvoor acht (of zes) turbines gebruiken.

Voor het eerste ruimtelijke besluit dat over het windpark wordt genomen geldt op grond van de Wet milieubeheer (Wm) en het Besluit milieueffectrapportage (m.e.r.) de m.e.r.-beoordelingsplicht. De gemeente Aalten en de V.o.F. zijn overeengekomen om voor de bouwvergunning bij de artikel-19-procedure (volgens de Wet ruimtelijke ordening) een milieueffectrapport (MER) op te stellen.

Tijdens de procedure is duidelijk geworden dat ook een vergunning op grond van de Wet milieubeheer nodig was; het verzoek tot vrijstelling ex artikel 19, het verzoek tot het nemen van een voorbereidingsbesluit ex artikel 19, de aanvragen van de bouwvergunning en van de milieuvergunning zijn tegelijk met het MER ingediend.

Bij brief van 30 maart 2004¹ heeft de gemeente Aalten de Commissie voor de m.e.r. in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over het opgestelde MER. Dit MER is op 2 april 2004 ter inzage gelegd².

Het advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.³ De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd.

Op grond van artikel 7.26, lid 1 van de Wm toetst de Commissie:

- aan de richtlijnen van het MER⁴, zoals vastgesteld op 22 juli 2003;
- op eventuele onjuistheden⁵;
- aan de wettelijke regels voor de inhoud van een MER⁶.

Tijdens de toetsing inventariseert de Commissie eerst of het MER voldoet aan de wettelijke vereisten en de richtlijnen en gaat zij na welke onderdelen van het MER tot voorbeeld voor anderen kunnen worden gesteld. Als een MER niet geheel voldoet aan vereisten en richtlijnen, beoordeelt de Commissie de ernst van de tekortkomingen. Daarbij staat de vraag centraal of de informatie aanwezig is om het milieubelang een volwaardige plaats te geven bij de te nemen besluiten, in dit geval het artikel-19-besluit en de bouwvergunning.

Is dat naar de mening van de Commissie niet het geval dan betreft het een *essentiële tekortkoming*. De Commissie zal dan adviseren tot een aanvulling. Overige tekortkomingen worden in het toetsingsadvies vermeld voor zover ze leiden tot aanbevelingen voor het bevoegde gezag. Deze werkwijze impliceert dat de Commissie zich in het advies tot hoofdzaken beperkt en niet ingaat op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen⁷, die zij van de gemeente heeft ontvangen. In dit advies verwijst de Commissie naar een reactie wanneer deze naar haar oordeel:

---

¹ Zie bijlage 1.

² Zie bijlage 2.

³ Zie bijlage 3 voor de samenstelling van de werkgroep en andere projectgegevens.

⁴ Wm, artikel 7.23, lid 2.

⁵ Wm, artikel 7.23, lid 2.

⁶ Wm, artikel 7.10

- informatie bevat over een essentiële tekortkoming in het MER, waarvoor de Commissie adviseert een aanvulling op het MER op te stellen alvorens de besluitvorming doorgang kan vinden;
- informatie bevat over de inhoud van het MER die van belang is voor de besluitvorming en waarover zij een aanbeveling doet in het advies.

Naar aanleiding van opmerkingen tijdens de toetsing heeft de adviseur van de initiatiefnemer een overzicht gemaakt van de milieueffecten van de alternatieven op basis van de energieopbrengst⁸. Dit is in de toetsing betrokken.

Bij de initiatiefnemer heeft de gedachtevorming niet stilgestaan toen het MER werd afgerond. Op basis van de informatie uit het MER is een nieuw, voorkeursalternatief ontwikkeld om het natuurreserveaat het Aaltens Goor te ontzien. Ook dit is in de toetsing betrokken.

2. OORDEEL OVER HET MER

2.1 Algemeen

De Commissie acht de **essentiële informatie** in het MER en de aanvullende vergelijkingstabel van alternatieven **aanwezig** voor de besluitvorming door de gemeente. De informatie uit het MER heeft geleid tot de ontwikkeling van een nieuw voorkeursalternatief; de initiatiefnemer heeft informatie uit het MER op die manier al daadwerkelijk gebruikt.

De Commissie signaleerde in het MER, in de vergelijking van alternatieven, een tekortkoming die zij essentieel achtte voor het volwaardig meewegen van het milieubelang bij de besluitvorming (zie § 2.2.1). De aanvullende vergelijkingstabel⁹ die de initiatiefnemer heeft laten opstellen komt deels aan de kritiek tegemoet. De Commissie merkt op dat indien er méér milieueffecten in de vergelijkingstabel worden opgenomen of een andere “weging” van milieueffecten wordt toegepast, een andere rangschikking van alternatieven mogelijk is.

Verder meent zij dat het bij de besluitvorming betrokken zou moeten worden dat inmiddels uit onderzoek blijkt dat de rosse vleermuis hoger vliegt dan het MER aanneemt. Dit kan overigens niet als tekortkoming van het MER worden beschouwd omdat dit recent onderzoek is en de informatie alleen indicatief bruikbaar is bij de beoordeling van het windpark (zie § 2.2.2).

2.2 Toelichting op het oordeel

2.2.1 Vergelijking van alternatieven en varianten

Voor het onderling afwegen van alternatieven is de samenvatting van het MER niet als een “zo objectief mogelijk”¹⁰ document te kwalificeren. Dat heeft twee oorzaken.

⁷ Zie bijlage 4 voor een lijst hiervan.

⁸ Zie bijlage 5.

⁹ In dit advies opgenomen als bijlage 5.

¹⁰ De Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp milieueffectrapportage, hoofdstuk II, § 1 gaat in op de objectiviteit van een MER. Het heeft aan dat een MER niet in alle onderdelen een volstrekt objectief document kan zijn. Dit neemt niet weg dat wel naar een zo groot mogelijke objectiviteit moet worden gestreefd en dat gemaakte keuzen zo veel mogelijk moeten worden geëxpliciteerd en gemotiveerd, aldus de MvT.

1. De richtlijnen vragen om de vergelijking van (negatieve) milieueffecten zo veel mogelijk te presenteren per eenheid van opgewekte energie. De informatie over de *absolute* (negatieve) milieueffecten is nodig om te zien om er geen normen worden overschreden. De informatie over de negatieve milieueffecten per eenheid van opgewekte energie (kWh) (dus de *relatieve* milieueffecten)¹¹ dient doorslaggevend te zijn bij de onderlinge vergelijking van de alternatieven en varianten (inclusief mitigerende maatregelen¹²).

In afwijking van de richtlijnen zijn de vergelijkingstabellen van alternatieven (zowel in het hoofdrapport als in de samenvatting) echter alleen gebaseerd op een vergelijking van *absolute* milieueffecten.

Het hoofdrapport geeft slechts voor enkele milieuaspecten aan welke consequenties het heeft voor de vergelijking van alternatieven, als naar relatieve effecten wordt omgerekend¹³. Voor het ene aspect heeft het géén consequenties voor de rangschikking van de alternatieven, voor het andere wel¹⁴.

Deze informatie ontbrak geheel in de vergelijking van de alternatieven (hoofdstuk 5 van het MER) en in de samenvatting. Bovendien ontbrak een beeld wat de rangschikking van de alternatieven wordt als voor alle milieueffecten (voor zover mogelijk) berekeningen per kWh worden toegepast.

2. Het MER (inclusief de samenvatting) stelt het toenmalige voorkeursalternatief centraal. Informatie over (andere) alternatieven wordt naar de achtergrond gedrukt. De argumenten bij de alternatieven en varianten zijn niet altijd te volgen en lijken soms niet logisch¹⁵.

Inmiddels is er op basis van het MER een nieuw voorkeursalternatief geformuleerd (dat niet als zodanig in het MER is beschreven). In dit nieuwe voorkeursalternatief staan de turbines verder af van het Aaltens Goor en staan de turbines in een compactere opstelling. Er zijn daarom minder verstoringsef-

---

¹¹ Bij windenergieprojecten is immers de hoeveelheid opgewekte energie het milieudoel van de activiteit. Als in de vergelijking van alternatieven alleen de nadelige milieueffecten beschouwd worden, dan lijken de alternatieven met de minste turbines automatisch het "milieuvriendelijkst". De vergelijking van alternatieven moet een afweging van milieuvoordelen én -nadelen van de alternatieven mogelijk maken. Presentatie van de omvang van de milieunadelen *per milieuvoordeel* (dus per opgewekte energie) biedt hiervoor de beste mogelijkheid.

¹² In de nieuwe vergelijkingstabel zijn de gevolgen van mitigerende maatregelen bij het mma ten dele in beeld gebracht: in vergelijking met het "alternatief lijn" waar de positieve milieueffecten 29,1 GWh/jr scoren, scoort het mma (dus inclusief mitigerende maatregelen) ongeveer 29,1 GWh/jr. Uit het hoofdrapport is duidelijk dat sommige mitigerende maatregelen de energieopbrengst nadelig beïnvloeden.

¹³ MER, blz. 88 2^e alinea, blz. 123 3^e alinea, blz. 142 3^e alinea.

¹⁴ Voor de slagschaduw maakt het niks uit of de alternatieven in absolute dan wel relatieve effecten worden vergeleken. Maar voor vogels geeft het MER aan dat de rangschikking van de alternatieven duidelijk wijzigt als milieuschade op basis van milieuvoordeel (aanvaringsslachtoffers per kWh) wordt berekend. Voor geluidsinvloeden verschuift de rangschikking van alternatieven enigszins als de effecten per kWh worden berekend.

¹⁵ Enkele voorbeelden:

► Voor het mma is een regelmatig patroon als uitgangspunt genomen. Het MER stelt vervolgens dat er op grond van landschappelijke overwegingen geen aanleiding is om te kiezen voor een regelmatig landschapspatroon, dat het (oude) voorkeursalternatief dus vrijwel gelijk scoort, en dat dit voorkeursalternatief verder geoptimaliseerd kan worden zodat het waarschijnlijk helemaal gelijk scoort met het mma. Dit betekent dat ofwel de uitgangspunten voor het mma verkeerd waren, ofwel er twee mma's zouden bestaan.

► In het MER wordt automatische stilstandvoorziening als mitigerende maatregel bedrijfseconomisch nog net haalbaar geacht (en tot onderdeel van het mma verklaard), bladhoekregeling echter niet. Uit het MER blijkt niet of hierin verschillen zijn tussen de alternatieven met acht turbines en het alternatief met zes turbines. Daardoor is niet na te gaan of bladhoekregeling op juiste argumenten voor alle alternatieven buiten de orde wordt verklaard.

fecten van dit nieuwe voorkeursalternatief op het Goor te verwachten dan bij het oude. Het nieuwe voorkeursalternatief is de basis voor de vergunningaanvragen en de artikel-19-aanvragen.

In een nieuwe vergelijkingstabel¹⁶ heeft de initiatiefnemer de effecten van de in het MER behandelde alternatieven (inclusief het mma) én dit nieuwe voorkeursalternatief op basis van energieopbrengst met elkaar vergeleken.

De Commissie tekent daarbij aan dat niet alle milieueffecten die in het MER zijn beschreven, in deze tabel zijn gebruikt¹⁷. Als er méér criteria worden gebruikt en als de verschillende milieuaspecten anders worden “gewogen”, dan verandert de rangschikking van de alternatieven.

De Commissie meent mede op basis daarvan uit het MER te kunnen afleiden dat er een ander meest milieuvriendelijk alternatief mogelijk is dan het mma uit het MER, namelijk een opstelling waarbij het alternatief “bol” als basis zou zijn genomen¹⁸.

Of het nieuwe voorkeursalternatief “voldoet” aan het meest milieuvriendelijk alternatief¹⁹ hangt af van welke criteria worden gebruikt en hoe deze worden gewogen. Aangezien bij de rangschikking van alternatieven milieueffecten van verschillende aard tegen elkaar moeten worden afgewogen en geen van de alternatieven op alle milieuaspecten onverdeeld positief “scoort”, blijft de rangschikking uiteraard deels subjectief.

■ De Commissie adviseert de gemeente als bevoegd gezag om bij de besluitvorming, naast de nieuwe tabel ook de informatie over andere milieueffecten te gebruiken, en om bij de motivering van het besluit in te gaan op de weging van die milieueffecten.

2.2.2 Vleermuizen

Uit recent, grotendeels nog ongepubliceerd, onderzoek²⁰ blijkt dat Rosse vleermuizen aanmerkelijk hoger vliegen dan in het MER wordt aangenomen²¹. De vliegintensiteit boven de 50 m valt nog niet goed te kwantificeren (een studie uit 1987¹⁵ vermeldt dat ze 7 % van hun tijd boven de 40 m vliegen; maar dat is blijkens recent onderzoek mogelijk meer); dit geldt ook voor de invloed van wind daarop.

Een aanzienlijk aantal slachtoffers valt daarom niet uit te sluiten, temeer daar vleermuizen draaiende wieken slecht kunnen waarnemen en soms door insecten bij windturbines worden aangetrokken.

---

¹⁶ Zie bijlage 5.

¹⁷ Ontbrekende effecten zijn voor schaduwhinder het aantal hindergevoelige objecten inclusief participanten en het oppervlak binnen relevante contour (niet slechts binnen Aaltens Goor). En voor geluidhinder het aantal hindergevoelige objecten exclusief participanten en het oppervlak binnen relevante contour (niet slechts binnen Aaltens Goor).

¹⁸ Het MER neemt “alternatief lijn” als basis voor het mma, aangezien dat het “geluidvriendelijkste” alternatief is. Als aan andere aspecten, met name landschappelijke aspecten (herkenbaarheid) waarde wordt gehecht, dan scoort “alternatief bol” beter dan “alternatief lijn”. Bij “alternatief bol” lijkt het bovendien mogelijk om via een verschuiving van ca. 10 m en behoud van het regelmatige patroon wel te voldoen aan één van de veiligheids-criteria. Het MER geeft niet aan of dit is overwogen. Al met al is de selectie van “alternatief lijn” als basis voor een mma slecht gemotiveerd.

¹⁹ In de aanbiedingsbrief bij de vergunning- en artikel-19-aanvragen wordt gesteld dat de “*gekozen inrichting van het windpark aan de beschrijving van het meest milieuvriendelijke alternatief*” voldoet. Overigens is het geen vereiste dat het alternatief waarvoor een vergunningaanvraag wordt ingediend, het mma is.

²⁰ Limpens, Bach, Ahlen, Gareth Jones.

²¹ Zie ook de publicaties Baagoe (1987) *Recent advances in the study of bats*, alsmede Russ J.M., Briffa M., Montgomery W.I (2003). *Seasonal patterns in activity and habitat use by bats*.

Aangezien deze vleermuizen strikt beschermd zijn²², zou dit consequenties kunnen hebben voor het oordeel van de gemeente over de toelaatbaarheid van het windpark.

In hoeverre op grond hiervan ook de *rangschikking van de alternatieven* verandert, is op dit moment niet aan te geven.

Het MER heeft dit punt terecht aangemerkt als leemte in kennis, waarbij de Commissie aantekent dat er voortschrijdend inzicht bestaat. Een deel van deze kennis is nog ongepubliceerd en bestaat pas nadat de opstelling van het MER was afgerond.

De Commissie vindt het wel essentieel dat de gemeente op de hoogte is van de laatste onderzoeksinformatie, maar meent dat de initiatiefnemer geen verwijt treft van onvolledigheid. Bovendien is deze informatie slechts indicatief bruikbaar.

■ De Commissie adviseert de gemeente om het besluit over zowel de artikel-19-aanvraag als de bouwvergunning de meest recente onderzoeksgegevens over de Rosse vleermuis te betrekken. In ieder geval is het aanbevelenswaard om bij evaluatieonderzoek ook rekening te houden met nachttactieve aaseters (die een deel van de gesneuvelde vleermuizen kunnen vinden en opeten vóór daglicht).

2.3 Overige opmerkingen

2.3.1 **Vogels**

Het MER besteedt in de passages over vogels relatief veel aandacht aan grutto en wulp, maar voor de toespitsing op deze twee soorten bestaat ecologisch en wettelijk gezien geen grond. Alle in het wild voorkomende vogelsoorten genieten gelijke bescherming ingevolge de Flora- en faunawet en het is niet waarschijnlijk dat de gunstige staat van instandhouding van deze soorten meer in het geding zou zijn dan voor andere soorten.

De *aanleg* van het windpark dient op grond van de wettelijke voorschriften niet alleen buiten het broedseizoen van wulp en grutto plaats te vinden maar buiten dat van alle broedvogelsoorten (ontheffingaanvragen bij vogels zijn bovendien niet nodig).

Ook bij de *evaluatie* is er geen ecologische of wettelijke reden tot toespitsing op grutto en wulp.

■ De Commissie adviseert om bij de voorschriften voor de aanleg en bij de nadere opzet van het evaluatieonderzoek alle broedvogelsoorten te betrekken.

---

²² Alle *Microchiroptera* zijn opgenomen in bijlage 4 van de Habitatrichtlijn, “dier en plantensoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd”.

BIJLAGEN

bij het toetsingadvies over het milieueffectrapport Windpark Hagenwind te Aalten

(bijlagen 1 t/m 5)

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 29 maart 2004 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

	Commissie voor de milieu-effectrapportage
Ingekomen :	31 MAART 2004
nummer	
doosnr	1340-75 + mdo
naam	Odijk
afzender	gl

GEMEENTE AALTEN

Aan de Commissie voor de milieueffectrapportage
t.a.v. de heer drs. M. Odijk
Postbus 2345
3500 GH UTRECHT.

AALTEN, 29 maart 2004
verzonden: 30 MAART 2004

Nr. : U4/765
Bijlage(n) : 5
Uw brief van :
Kenmerk :
Beh. ambt. : G.W. Piek
Doorkiesnr. : 0543-493388
Onderwerp : Milieueffectrapportage Windpark Hagenwind

L.S.,

Hierbij doen wij u de milieueffectrapportage voor het Windpark Hagenwind in de gemeente Aalten toekomen. De milieueffectrapportage ligt vanaf 2 april gedurende 4 weken ter inzage. De milieueffectrapportage is opgesteld ten behoeve van de besluitvorming over de bouw aanvraag en het verzoek om vrijstelling te verlenen ex. artikel 19 WRO. De inrichting van het windpark, waarop het verzoek om vrijstelling betrekking heeft, is eveneens bijgevoegd. Tevens hebben wij een samenvatting van de milieueffectrapportage en de kennisgeving ervan met betrekking tot de inspraakmogelijkheden bijgevoegd.

Daarnaast wordt op basis van deze milieueffectrapportage de procedure als bedoeld in artikel 19 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening ingezet ten behoeve van de realisering van het Windpark Hagenwind. Wij stellen u in dit kader, op basis van het zogenaamde vooroverleg, in de gelegenheid op de stukken ten aanzien van de artikel 19 WRO procedure te reageren binnen 8 weken na datum van verzending van deze brief.

Hoogachtend,

Burgemeester en Wethouders van de gemeente Aalten,
namens dezen,
de sector Ruimtelijke Ontwikkeling en Beheer,

G.W. Piek

Postbus 119
7120 AC Aalten

Markt 7
7121 CS Aalten

Tel: 0543-493333
Fax: 0543-475455

e-mail: gemeente@aalten.nl
internet: www.aalten.nl

BIJLAGE 2

Kennisgeving van het milieueffectrapport in De Gelderlander d.d. 31 maart 2004

Inspraak Windpark Hagenwind

In het kader van de inspraak op het verzoek om vrijstelling als bedoeld in artikel 19 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening ligt met ingang van vrijdag 2 april 2004 gedurende vier weken in het gemeentehuis (locatie Nassaustraat 5) ter inzage het verzoek, de aanvraag bouwvergunning (met bijlagen) en de MER-rapportage, ten behoeve van de oprichting van een windpark, bestaande uit acht windturbines, in het gebied ten noorden van het Aaltense Goor, globaal gelegen in het gebied tussen de Boterdijk, de Goorstegendijk, de Zilverbekendijk en de grens met de gemeenten Wisch en Lichtenvoorde.

Windpark Hagenwind

VOF Hagenwind wil binnen het zoekgebied in het ruilverkavelingsgebied 't Goor een windpark realiseren en exploiteren. Het zoekgebied is in 2002 aangewezen door de gemeenten Aalten en Lichtenvoorde. Het windpark levert gemiddeld 29,5 miljoen kWh per jaar, hetgeen voldoende energie is voor 9.200 huishoudens.

In VOF Hagenwind hebben zich elf initiatiefnemers verenigd: zeven grondeigenaren en vier deelnemers buiten het zoekgebied.

Voor de aanleg van het windpark heeft VOF Hagenwind een aanvraag bouwvergunning, een aanvraag vergunning Wet milieubeheer en een verzoek om een vrijstelling op grond van artikel 19 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening ingediend. Ten behoeve van de besluitvorming over dit verzoek is een milieueffectrapport overeenkomstig hoofdstuk 7 van de Wet milieubeheer opgesteld.

Het MER Windpark Hagenwind

In het MER worden drie verschillende opstellingen met acht windturbines en één opstelling met zes grotere windturbines met elkaar vergeleken. In de vergunningsaanvraag wordt uitgegaan van een opstelling bestaande uit acht windturbines van elk 2,5 MW, een ashoogte van 100 meter en een rotordiameter van 80 meter. Deze opstelling is gebaseerd op het Meest Milieuvriendelijke Alternatief, zoals aangegeven in het MER. De kleinste afstand van de windturbines tot het natuureservaat van Staatsbosbeheer in het Aaltense Goor bedraagt 200 meter. De kleinste afstand van de windturbines tot de woningen langs de Zilverbekendijk bedraagt 400 meter.

In het MER worden de effecten van de verschillende opstellingsalternatieven op het milieu, de omgeving en de gebruiksfuncties in het gebied beschreven.

Hoe kunt u inspreken?

Op **maandag 26 april 2004, aanvang 20.00 uur, in 't Romienendal, Aladnaweg 3**, organiseert de gemeente Aalten een inspraakavond over dit verzoek/ het MER Windpark Hagenwind. U kunt mondeling inspreken op het verzoek/MER Windpark Hagenwind tijdens de hiervoor genoemde inspraakavond. Daarnaast kunt u ook schriftelijk reageren op het verzoek en het MER Windpark Hagenwind. Uw inspraakreactie dient u uiterlijk 29 april 2004 te sturen naar:

burgemeester en wethouders van de gemeente Aalten
Inspraak Windpark Hagenwind
Postbus 119
7120 AC Aalten

Voor meer informatie over de procedure kunt u tijdens kantooruren telefonisch contact opnemen met de heren G.H. Scheffer (tel. 0543-493318) en/of G. Piek (tel. 0543-493388).

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: V.o.F. Hagenwind

Bevoegd gezag: Burgemeester en wethouders van de gemeente Aalten

Besluit: gecombineerd artikel-19-besluit/bouwvergunningbesluit

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: D22.2

Activiteit: V.o.F. Hagenwind wil op het grondgebied van Aalten een windpark bouwen met een vermogen van ca. 15 MW. Als zoekgebied voor de plaatsing is een gebied ten noorden van het natuurreservaat het Aaltense Goor aangeduid: de percelen tussen de Zilverbekendijk, de Boterdijk, de Goorstegendijk en de gemeentegrens. Gedacht wordt aan acht of tien turbines (met een vermogen van 1,5 tot 2 MW). Dit initiatief is m.e.r.-beoordelingsplichtig. Hoewel er een wijziging van het bestemmingsplan in voorbereiding is, is daarin dit initiatief niet opgenomen.

Procedurele gegevens:

kennisgeving startnotitie: 12 maart 2003
richtlijnenadvies uitgebracht: 19 mei 2003
richtlijnen vastgesteld: 22 juli 2003
kennisgeving MER: 31 maart 2004
toetsingsadvies uitgebracht: 7 juni 2004

Bijzonderheden: Het betreft een m.e.r.-beoordelingsplichtige activiteit, waarvoor de gemeente en de V.o.F. overeengekomen zijn dat een m.e.r.-procedure wordt doorlopen.

De Commissie beveelt in haar richtlijnenadvies aan om meer ruimte te nemen om alternatieven te formuleren dan op grond van de startnotitie mogelijk lijkt en om effecten op landschap, vleermuizen en vogels, en geluidseffecten centraal te stellen.

Samenstelling van de werkgroep:

ing. A. van Beek
mr. F.W.R. Evers (voorzitter)
ing. C. Slijpen
ing. R.L. Vogel

Secretaris van de werkgroep: drs. M. Odijk.

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	20040419	Stichting Natuur en Milieu Aalten	Aalten	20040511
2.	20040425	fam. A.C. Spitters	Lichtenvoorde	20040511
3.	20040422	E.N. v.d. Meer	Lichtenvoorde	20040511
4.	20040424	G.J. Bezemer en E.F. Bezemer-v.d. Zwaan	Lichtenvoorde	20040511
5.	20040420	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek	Amersfoort	20040511
6.	20040424	anoniem ????	Lichtenvoorde	20040511
7.	20040428	Stichting Natuur en Milieu Aalten	Aalten	20040511
8.	20040425	A. Willemsen	Lichtenvoorde	20040511
9.	20040425	J.G.M. Willemsen	Lichtenvoorde	20040511
10.	20040425	fam. J. Tenten	Lichtenvoorde	20040511
11.	20040429	Lisette ter Voert	Lichtenvoorde	20040511
12.	20040426	A.F.M. te Brake	Lichtenvoorde	20040511
13.	20040426	Vrienden van het Aaltense Goor	Lichtenvoorde	20040511
14.	20040426	Stichting Kerkepaden Zieuwent	Zieuwent	20040511
15.	20040427	F.C.W. Slootmans	Aalten-Barlo	20040511
16.	20040426	J. van Eerden	Aalten	20040511
17.	20040428	Stichting Natuur en Milieu Aalten	Aalten	20040511
18.	20040429	Robert van Braak	Aalten	20040511
19.	20040422	M. Otten en medeondertekenaars	Lichtenvoorde	20040511
20.	20040425	M. Knippenborg	Lichtenvoorde	20040511
21.	20040422	fam. A. Rouwet	Lichtenvoorde	20040511
22.	20040422	M.R. te Hennepe	Lichtenvoorde	20040511
23.	20040422	fam. Van Druten	Lichtenvoorde	20040511
24.	20040422	fam. Te Brake	Lichtenvoorde	20040511
25.	20040422	J.B.H. Frenken Lurvink	Lichtenvoorde	20040511
26.	20040422	A. Hofland	Lichtenvoorde	20040511
27.	20040422	R. Rensing	Lichtenvoorde	20040511
28.	20040422	Groot-Zevert	Lichtenvoorde	20040511
29.	20040422	P. Damhof	Lichtenvoorde	20040511
30.	20040422	H.J.A. Doornhegge	Lichtenvoorde	20040511
31.	20040422	J.W. Hesselink	Lichtenvoorde	20040511
32.	20040422	B. Beusink	Lichtenvoorde	20040511
33.	20040422	A. Eppingbroek-Elferink	Lichtenvoorde	20040511
34.	20040422	D. Waanders	Lichtenvoorde	20040511
35.	20040422	A. Kuijpers	Lichtenvoorde	20040511
36.	20040422	H.J. Ovink	Lichtenvoorde	20040511
37.	20040422	Berentsen	Lichtenvoorde	20040511
38.	20040422	A.F. Mullink Derksen	Lichtenvoorde	20040511
39.	20040422	H. Stottelaar	Lichtenvoorde	20040511
40.	20040422	fam. te Molder	Lichtenvoorde	20040511
41.	20040422	Raben	Lichtenvoorde	20040511
42.	20040422	C. ten Have	Lichtenvoorde	20040511
43.	20400422	dhr. Hilbert	Lichtenvoorde	20040511
44.	20040422	R. Hogenkamp	Lichtenvoorde	20040511
45.	20040422	M. Koetsier	Lichtenvoorde	20040511

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
46.	20040422	J. de Jong	Lichtenvoorde	20040511
47.	20040422	G. Bulsink	Lichtenvoorde	20040511
48.	20040422	Th. Kühnen	Lichtenvoorde	20040511
49.	20040422	A.F. Hulshof	Lichtenvoorde	20040511
50.	20040422	A. Sanders-Olijslager	Lichtenvoorde	20040511
51.	20040422	H.L. Scheffer	Lichtenvoorde	20040511
52.	20040422	K. Rooks	Lichtenvoorde	20040511
53.	20040422	fam. Wieland	Lichtenvoorde	20040511
54.	20040422	M. Heutinck-Rondeel	Lichtenvoorde	20040511
55.	20040422	fam. Eppingbroek	Lichtenvoorde	20040511
56.	20040422	fam. Hendriksen	Lichtenvoorde	20040511
57.	20040422	E.Y.J. van Lith	Lichtenvoorde	20040511
58.	20040422	fam. Oolthuis	Lichtenvoorde	20040511
59.	20040422	A.J.J. Bokkers	Lichtenvoorde	20040511
60.	20040422	R.J.G.M. Kolkman	Lichtenvoorde	20040511
61.	20040422	G. Roelofswaard	Lichtenvoorde	20040511
62.	20040422	Marieke Kupers	Lichtenvoorde	20040511
63.	20040422	fam. Berendsen	Lichtenvoorde	20040511
64.	20040422	J. Bluiminck	Lichtenvoorde	20040511
65.	20040422	E. te Woerd	Lichtenvoorde	20040511
66.	20040422	P.A.H. Krabben	Lichtenvoorde	20040511
67.	20040422	Lisa Lubbers	Lichtenvoorde	20040511
68.	20040422	B.T. Rietberg	Lichtenvoorde	20040511
69.	20040422	A.H. Twigt	Lichtenvoorde	20040511
70.	20040422	B.W. Wesselink	Lichtenvoorde	20040511
71.	20040422	Michiel en Mireille van Ooijen	Lichtenvoorde	20040511
72.	20040422	M. Roosendaal te Pas	Lichtenvoorde	20040511
73.	20040422	fam. Paashuis	Lichtenvoorde	20040511
74.	20040422	fam. van Ooijen	Lichtenvoorde	20040511
75.	20040422	R. Gerdink	Lichtenvoorde	20040511
76.	20040422	fam. Goldewijk	Lichtenvoorde	20040511
77.	20040422	M. Nijs-Reijers	Lichtenvoorde	20040511
78.	20040422	fam. M. Rooks	Lichtenvoorde	20040511
79.	20040422	R.D. Vreman	Lichtenvoorde	20040511
80.	20040422	fam. S.M. Muller	Lichtenvoorde	20040511
81.	20040422	mw. Vreman-Regeling	Lichtenvoorde	20040511
82.	20040422	Rob en Marleen en M. Ikinck-Spexgoor	Lichtenvoorde	20040511
83.	20040422	R.A.L.M. Jansen-Roernaat	Lichtenvoorde	20040511
84.	20040422	M. Griess en S.T.D. Pierik	Lichtenvoorde	20040511
85.	20040422	Hartemink	Lichtenvoorde	20040511
86.	20040422	fam. Rötter	Aalten	20040511
87.	20040422	J. Wolterink	Lichtenvoorde	20040511
88.	20040422	R.G. v.h. Reve	Lichtenvoorde	20040511
89.	20040422	R. Betting-Woperin en M. Oldenkotte-Stortelder	Lichtenvoorde	20040511
90.	20040422	C. Gr. Zevert	Lichtenvoorde	20040511
91.	20040422	A.P. van Embden	Lichtenvoorde	20040511
92.	20040422	Th. Oonk en F. ten Haaff	Lichtenvoorde	20040511
93.	20040422	B. Elschot	Lichtenvoorde	20040511
94.	20040422	W. Wolterink en B. Callaars	Lichtenvoorde	20040511
95.	20040422	J.M.A. Rohof	Lichtenvoorde	20040511

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
96.	20040422	A.M.G. Heutinck en R. Huinink-Spekking	Lichtenvoorde	20040511
97.	20040422	R.M.B.A. Krabben	Lichtenvoorde	20040511
98.	20040422	J. M. van Wolferen-Boenaat en A. Hummelink-Bokkers	Lichtenvoorde	20040511
99.	20040422	J.B.H.M. Klein Nienhuis	Lichtenvoorde	20040511
100	20040422	W.J. Berendsen	Lichtenvoorde	20040511
101	20040422	A. van de Spiegel en D.J. Eiting	Lichtenvoorde	20040511
102	20040422	A. Domhof	Lichtenvoorde	20040511
103	20040422	H. Hogenkamp en mw. Klein-Goldewijk	Lichtenvoorde	20040511
104	20040422	Vonhof	Lichtenvoorde	20040511
105	20040422	K. Wensink en A.J. Holleman	Lichtenvoorde	20040511
106	20040422	Ans Frenken	Lichtenvoorde	20040511
107	20040422	Joop Abbink	Lichtenvoorde	20040511
108	20040426	Stichting Natuur en Milieu	Aalten	20040511
109	20040428	Stichting Natuur en Milieu	Aalten	20040511
110	20040429	Staatsbosbeheer	Arnhem	20040511
	20040426	verslag hoorzitting	Aalten	20040511

BIJLAGE 5

Vergelijking van alternatieven per opgewekte energie (opgesteld door E-Connection)

		Oud voorkeurs- alternatief	Alternatief Lijn	Alternatief Zes	Alternatief Bol	MMA	Nieuw voorkeursal- ternatief (vergun- ningaanvraag)
Flora- en fauna	[kwalitatief]	0	0	0	0	0	0
Vogels	ex/jr	180	180	210	180	180	180
	ex/GWh	6,1	6,2	6,1	6,2	~6,2	~6,2
Vleermuizen	[kwalitatief]	+	+	++	+	+	+
Landschap	[kwalitatief]	+(+)	+(+)	+	+	+	+
Licht/schaduw	aantal	8	7	24	5	~5	6
	aantal/GWh	0,27	0,24	0,70	0,17	~0,17	0,21
	km ²	0,501	0,642	0,777	0,897	<0,642	0,419
	km ² /GWh	0,017	0,022	0,023	0,031	<0,022	0,014
Geluid	aantal	7	5	11	5	~5	7
	aantal/GWh	0,237	0,172	0,323	0,173	~0,172	0,240
	km ²	0,519	0,514	0,949	0,531	<0,514	0,349
	km ² /GWh	0,0175	0,0177	0,0278	0,0184	<0,0177	0,0120
Veiligheid	[kwalitatief]	+	+	++	+++	+	+
Positieve milieu-effecten	GWh/jr	29,5	29,1	34,1	28,9	~29,1	~29,1

Effect per GWh:

Waar te kwantificeren het effect in absolute waarden en het effect per GWh;

Waar niet te kwantificeren een kwalitatieve beoordeling.

Des te meer +, des te negatiever de beoordeling op het betreffende aspect.

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Windpark Hagenwind te Aalten

De V.o.F. Hagenwind, een samenwerkingsverband van elf deelnemers, wil een windpark aanleggen en exploiteren in Aalten. De V.o.F. wil hier een vermogen van circa 20 MW plaatsen en daarvoor acht (of zes) turbines gebruiken.

De gemeente Aalten en de V.o.F. zijn overeengekomen om voor de besluiten hierover een milieueffectrapport (MER) als basis te gebruiken.

ISBN 90-421-1314-6